

RAPPORT A10-074-I

**Archeologisch onderzoek aan de
Molendijk 2 te Nieuwerbrug
(gemeente Bodegraven)**

Bureauonderzoek en inventariserend
veldonderzoek met boringen

Opdrachtgever: Aannemingsbedrijf Verburg Waarder
Westeinde 12
3466 NM Waarder
Contactpersoon: dhr. C.J. Verburg

COLOFON

Projectcode: A10-074-I
Bestandsnaam: Archeologisch onderzoek aan de Molendijk 2 te Nieuwerbrug (gemeente Bodegraven). Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met boringen.
Datum: oktober 2010
Auteur: M. van Dasselaar
Bureauonderzoek: M. van Dasselaar
Veldonderzoek: M. van Dasselaar
Redactie: drs. A. Wagner
Digitale uitwerking tekeningen: M. Leenders BA
Archeologische interpretatie: M. van Dasselaar
Advisering: M. van Dasselaar en drs. A. Wagner
Autorisatie:

drs. A. Wagner
senior KNA-archeoloog ArcheoMedia BV
e-mail: wagner@arnicon.nl

©ArcheoMedia BV, archeologisch onderzoeks- en adviesbureau, 2010, Capelle aan den IJssel

ISBN/EAN: 978-90-5970-679-8

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Betrouwbaarheid van archeologisch booronderzoek

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en richtlijnen, zoals vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (versie 3.1) van het Centraal College van Deskundigen. Bij ieder bodemonderzoek wordt gestreefd naar een optimale representativiteit. Het onderzoek is gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen tot een beperkte diepte. Daardoor blijft het mogelijk dat lokaal archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, die tijdens het onderzoek niet naar voren zijn gekomen. Bovendien laten bepaalde archeologische resten, zoals grafvelden en steentijdvindplaatsen, zich lastig ontdekken met behulp van grondboringen. Indien andere methoden, zoals geofysisch onderzoek of het graven van proefsleuven, betere resultaten leveren, kan tot de uitvoering daarvan in overleg besloten worden. In dat geval zal een aanvullende offerte worden uitgebracht. ArcheoMedia BV acht zich niet aansprakelijk voor de eventueel uit bovengenoemde afwijkingen voortvloeiende schade of gevolgen.

Certificering

ArcheoMedia BV heeft sinds 1994 een veiligheidsbeheerssysteem dat voldoet aan de eisen van de VCA. Sinds 1996 voldoet het kwaliteitssysteem van ArcheoMedia BV aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001. Sinds 2003 voldoet het kwaliteitssysteem aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001:2000.

ArcheoMedia BV is door het College voor de Archeologische Kwaliteit en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap geschikt bevonden voor het verrichten van vergunningsgebonden opgravingswerkzaamheden.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	1
1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	3
2 AANLEIDING ONDERZOEK EN BELEIDSKADER	4
3 ONDERZOEKSVRAGEN	5
4 BUREAUONDERZOEK.....	6
5 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK.....	12
6 BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN.....	15
7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	16
GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR.....	17
BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN.....	18
OVERZICHT VAN GEOLOGISCHE EN ARCHEOLOGISCHE PERIODEN.....	19

BIJLAGE 1 NIEUWBOUWPLAN MET BOORPUNTEN

BIJLAGE 2 BOORSTATEN

SAMENVATTING

Naar aanleiding van het voornemen om op de onderzoekslocatie aan de Molendijk 2 te Nieuwerbrug een aanbouw aan een bestaande stal te realiseren is door ArcheoMedia BV, in opdracht van Aannemingsbedrijf Verburg Waarder, een aanvullend bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek uitgevoerd.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat:

- de bodem op de onderzoekslocatie bestaat uit oever- en crevasseafzettingen (rivierklei- en zand) van de Oude Rijn (Formatie van Echteld) op Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop);
- de onderzoekslocatie volgens de Archeologische Monumentenkaart geen deel uitmaakt van een gebied met een vastgestelde archeologische waarde;
- volgens de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Bodegraven de onderzoekslocatie deel uitmaakt van een gebied met afzettingen van een crevasse- of veenontwateringsgeul waarop een middelhoge verwachting voor bronstijd en ijzertijd geldt en een hoge verwachting voor de periode Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd.
- Van de onderzoekslocatie zelf geen waarnemingen of vondstmeldingen geregistreerd zijn;

Uit het karterende booronderzoek is gebleken dat:

- de aangetroffen bodemopbouw overeenstemt met de verwachting; er zijn echter geen zandige oever- of crevasse-afzettingen aangetroffen maar een vrij dik pakket komafzettingen. De dikte van deze klei-afzettingen wijst mogelijk wel op de nabijheid van de oever of van een crevassegeultje, zoals op de meeste verwachtingskaarten staat aangegeven.
- dit booronderzoek geen aanwijzingen heeft opgeleverd voor een intacte archeologische vindplaats;
- de middelhoge verwachting voor archeologische resten uit de periode bronstijd – ijzertijd en Hoge verwachting voor Romeinse tijd -Nieuwe tijd naar aanleiding van dit booronderzoek naar beneden kan worden bijgesteld.

Conclusie

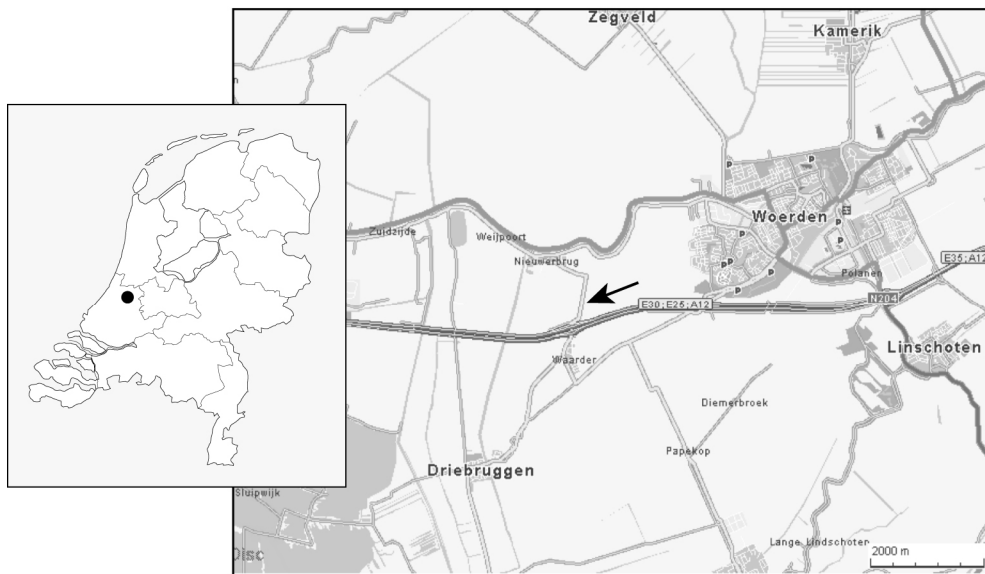
De resultaten van het bureauonderzoek en het inventariserende veldonderzoek geven geen aanleiding tot aanpassingen in de voorgenomen bouwplannen op de onderzoekslocatie.

Aanbevelingen

Op basis van dit booronderzoek wordt een archeologisch vervolgonderzoek op de onderhavige onderzoekslocatie niet noodzakelijk geacht.

Met betrekking tot deze aanbeveling dient contact te worden opgenomen met de bevoegde overheid.

Booronderzoek is gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen tot een beperkte diepte. Daardoor blijft het mogelijk dat lokaal archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, die tijdens het onderzoek niet naar voren komen. Bovendien laten bepaalde archeologische resten, zoals vuursteenvindplaatsen, grafvelden, water- en/of beerputten, verkavelingspatronen of andere bijzondere toevalsvondsten, zich met behulp van grondboringen lastig ontdekken. Daarom is de kans aanwezig dat (vondstarne) archeologische sporen en vondsten in de bodem aanwezig zijn en dat deze in de uitvoeringsfase van toekomstige bodemingrepen aan het licht komen. Voor dergelijke vondsten bestaat een wettelijke meldingsplicht ex artikel 53 van de Monumentenwet 1988 en de Wet op de archeologische monumentenzorg. Bij graafwerkzaamheden dient men dan ook attent te zijn op eventuele vondsten. De opdrachtgever verplicht de aannemer(s) om attent te zijn op eventuele vondsten en/of sporen tijdens de werkzaamheden en verplicht hen archeologische vondsten onverwijld te melden bij de bevoegde overheid.

Afbeelding 1: regionale overzichtskaart van Nieuwerbrug met de ligging van de onderzoekslocatie.

1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnaam:	Molendijk 2
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Bodegraven
Plaats:	Nieuwerbrug
Straatnaam:	Molendijk 2
Kadastrale gegevens locatie:	gemeente Bodegraven, sectie F, perceelnr. 579
Datum bureauonderzoek	september 2010
Datum veldonderzoek:	16 september 2010
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnr.:	42901
Soort onderzoek:	bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met karterende boringen.
Oppervlakte:	ca. 500 m ²
RD-coördinaten:	x : 116.565, y : 453.975 (NW) x : 116.610, y : 453.975 (NO) x : 116.610, y : 453.915 (ZO) x : 116.565, y : 453.925 (ZW)
Bevoegde overheid:	Gemeente Bodegraven Postbus 401 2410 AK Bodegraven contactpersoon: dhr. Rouing tel.: 0172-630 300
Deskundige namens bevoegde overheid:	drs. D. R. Stiller Milieudienst Midden-Holland email: dstiller@ismh.nl tel: 0182-545713
Beheer en plaats van resp. vondsten en documentatie:	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Zuid-Holland Kalkovenweg 23 2401 LJ Alphen a/d Rijn contactpersoon: dhr. F. Kleinhuis e-mail: kleinhuis@pzh.nl De documentatie gaat in kopie naar het e-depot.

2 AANLEIDING ONDERZOEK EN BELEIDSKADER

Aanleiding onderzoek:	<p>De opdrachtgever is voornemens om op de onderzoekslocatie aan de Molendijk 2 te Nieuwerbrug een aanbouw te realiseren aan een bestaande stal.</p> <p>De aanleiding tot het onderzoek wordt gevormd door het feit dat de onderzoekslocatie in het bestemmingsplan straat aangeduid als onderdeel van een gebied met middelhoge of hoge archeologische waarde, waarvoor archeologisch onderzoek verplicht is.¹</p>
Toekomstige verstoringen:	De nieuwbouw bestaat uit een rundveemelkstal van 12x40 m met daaronder een kelder van ca. 2 m diep (bijlage 1). De nieuwbouw zal worden onderheid tot ca. 14 m –mv.
Beleidskader:	<p>Op basis van het Verdrag van Valletta (Malta) is besloten dat archeologisch onderzoek een onderdeel vormt van bestemmingsplanvoorbereidingen en/of uit te voeren projecten waarbij ingrepen in de bodem plaatsvinden. Het verdrag is uitgewerkt in de aangepaste Monumentenwet 1988 en de Wet op de archeologische monumentenzorg (in werking getreden per 1–9–2007). Het uitgangspunt ten aanzien van de aanwezige archeologische waarden in de planvorming is volgens rijks- en provinciaal beleid, behoud <i>in situ</i>.² De provincie Zuid-Holland onderschrijft deze stelling in de Nota Regels voor Ruimte, 2007, de gemeente Bodegraven in de Beleidsnota archeologie 2009-2013 gemeenten Reeuwijk en Bodegraven (def. april 2008).³ Door archeologie tijdig in de planvorming te betrekken, kunnen de archeologische waarden hierin eventueel worden ingepast. Pas na de uitvoering van archeologisch vooronderzoek is het mogelijk een integrale afweging te maken, waarbij de nieuwverkregen archeologische gegevens betrokken dienen te worden.</p> <p>De bevoegde overheid heeft de resultaten van het onderzoek getoetst. Op basis van dit onderzoek zal de bevoegde overheid een selectiebesluit nemen. De resultaten van het onderzoek dienen in de planvorming betrokken te worden. Het onderzoek en de adviezen hebben betrekking op archeologische vindplaatsen binnen het plangebied. Het onderzoek is afgestemd op het toekomstige grondverzet en de daarmee samenhangende verstoring van het bodemarchief met de daarin opgeslagen archeologische resten en waarden.</p>

¹ Gemeente Bodegraven themakaart archeologie bij Bestemmingsplan Buitengebied.

² Zie Begrippen en afkortingen.

³ Beleidsnota archeologie 2009-2013 gemeenten Reeuwijk en Bodegraven 2008: 11.

3 ONDERZOEKSVRAGEN

Ten aanzien van het uit te voeren onderzoek kunnen de volgende onderzoeksvragen worden gesteld:⁴

1.	Worden archeologische resten in het plangebied verwacht c.q. is op de onderzoekslocatie nog een bodemarchief aanwezig? Zo ja, wat is de verwachting voor de onderzoekslocatie wat betreft aard, datering, omvang en ligging van de archeologische resten?
2.	Verschilt de in het veld aangetroffen bodemopbouw van de onderzoekslocatie met de volgens het bureauonderzoek te verwachten bodemopbouw? Zo ja, in welke mate?
3.	Wat is de mate van verstoring van de bodemopbouw op de onderzoekslocatie?
4.	Zijn er aanwijzingen voor een intacte archeologische vindplaats?
5.	Dient de archeologische verwachting te worden aangepast?
6.	In welke mate worden eventueel aanwezige archeologische resten als gevolg van de voorgenomen plannen bedreigd?
7.	Hoe kan een verstoring als gevolg van de geplande activiteiten door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Afbeelding 2: impressie van de onderzoekslocatie ten tijde van het onderzoek. Boring 001 richting het noorden (links) en richting het zuiden (rechts).

⁴ Standaard onderzoeksvragen ArcheoMedia BV bij kleine booronderzoeken (standaard PvA).

4 BUREAUONDERZOEK

Doel:	Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een omschreven gebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, het karakter en de omvang, de datering, de gaafheid en de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden. Aan de hand van deze gegevens wordt een specifieke archeologische verwachting opgesteld.
Onderzoeksopzet:	<p>Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de provincie en voldoet aan de KNA. Binnen het bureauonderzoek zijn drie deelprocessen te onderscheiden:</p> <p><i>Bepalen onderzoekskader</i> Het vaststellen van de kaders waarbinnen het onderzoek dient plaats te vinden, bijvoorbeeld het afbakenen van het onderzoeksgebied. Tevens dienen het mogelijke toekomstige gebruik van het terrein en de consequenties daarvan voor het archeologische erfgoed te worden aangegeven.</p> <p><i>Verzamelen bekende gegevens</i> Het verzamelen van gegevens die inzicht geven in het huidige gebruik van het terrein, het historische gebruik en de bekende archeologische waarden. Daartoe worden diverse bronnen geraadpleegd zoals oude kaarten, bodemkaarten en recente archeologische onderzoeken in de omgeving.⁵ In ieder geval wordt gebruik gemaakt van ARCHIS, de IKAW, de AMK, de CHS en de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Bodegraven.⁶</p> <p><i>Opstellen archeologische verwachting</i> Door alle uit voorgaande stappen verkregen informatie te analyseren en te interpreteren, wordt een verwachtingsmodel opgesteld voor het betreffende plangebied. Daarin wordt aangegeven welke delen van het terrein een hoge, middelhoge, dan wel lage archeologische verwachtingswaarde hebben. Op basis van dit model wordt een advies gegeven over het te volgen vervolgtraject: geen verdere actie, beschermen of aanvullend onderzoek.</p>

Bodemkundige gegevens

Geologie:	De onderzoekslocatie ligt op de overgang tussen de geul- en oeverafzettingen van de stroomgordel van de Oude Rijn (ten noorden) en het Hollandveengebied ten zuiden van de onderzoekslocatie. De vroegste sedimentatie van de Oude Rijn wordt gedateerd in het midden-Neolithicum. ⁷ De bovenloop is uiteindelijk verland nadat in 1122 de Kromme Rijn werd afgedamd bij Wijk bij Duurstede. Vanaf dat moment had de Oude Rijn alleen nog een rol bij de lokale afwatering van de veengebieden. De geologische kaart geeft oever- en geulafzettingen aan (rivierklei- en zand, Formatie van Echteld), op Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop). ⁸
-----------	--

⁵ Zie de literatuurlijst.

⁶ Zie Geraadpleegde bronnen en literatuur; Begrippen en Afkortingen.

⁷ Berendsen en Stouthamer 2001: 227.

⁸ Geologische overzichtskaart van Nederland 2003.

Geomorfologie:	Op de geomorfologische kaart van Alterra is het perceel gekarteerd als veenontginningsvlakte (1M23). ⁹
Bodem:	Liedeerdgronden (pRv81); klei, profielverloop 1; GWT II (GHG: -; GLG: 50-80 cm). ¹⁰

Archeologische gegevens

Status onderzoekslocatie:	De onderzoekslocatie maakt geen deel uit van een terrein met een vastgestelde archeologische waarde.
AMK-terreinen in de omgeving:	Ten noordwesten van de onderzoekslocatie, op de hoek van de Molendijk met de Korte Waarder bevond zich van het begin van de 14 ^e eeuw tot 1672 de commanderie van de Johannieter orde, genaamd 'de Hof van Waarder' (AMK monumentnummer 1950). Zie verder historische gegevens.
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW): ¹¹	De onderzoekslocatie heeft op de IKAW gedeeltelijk een hoge archeologische trefkans (de noordelijke rivierafzettingen) en gedeeltelijk een lage archeologische trefkans (het zuidelijke veengebied).
ARCHIS-waarnemingen op de onderzoekslocatie: ¹²	Op de onderzoekslocatie zijn in ARCHIS geen archeologische waarnemingen of vondstmeldingen geregistreerd.
CHS: ¹³	De onderzoekslocatie heeft op de CHS gedeeltelijk een hoge archeologische trefkans (de noordelijke rivierafzettingen) en gedeeltelijk een lage trefkans (het zuidelijke veengebied). Ten noorden van de onderzoekslocatie loopt over de oever van de Oude Rijn de Romeinse <i>limesweg</i> , de weg op de noordelijke rijksgrens van het Romeinse rijk. Deze is op de CHS aangegeven met een stippellijn.
Beleidsdocument gemeente: ¹⁴	Op de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Bodegraven maakt de onderzoekslocatie in zijn geheel deel uit van een gebied met een hoge archeologische trefkans. De ondergrond bestaat uit afzettingen van een crevasse- of veenontwateringsgeul waarop een middelhoge verwachting voor bronstijd en ijzertijd geldt en een hoge verwachting voor de periode Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd.
Waarnemingen en vondstmeldingen in de omgeving:	In de directe omgeving van de onderzoekslocatie zijn geen archeologische resten aangetroffen die dateren uit de periode van vóór de late Middeleeuwen (vergelijk Archis waarnemingsnummers 17302, 31511, 403857). Belangrijkste is de waarneming 31511 ter plaatse van het monument 'de Hof van Waarder'. In 1989 zijn in het weiland rondom de huidige boerderij waarnemingen verricht waarbij muurwerk en delen van een kelder werden blootgelegd. Voor de locatie Korte Waarder 45 heeft ArcheoMedia BV in 2004 een bureauonderzoek en booronderzoek uitgevoerd. ¹⁵ De bodem was ter plaatse verstoord. Ook bij Korte Waarder 60 is archeologisch onderzoek uitgevoerd. ¹⁶ Uit dit onderzoek is gebleken dat het bodemprofiel ter plaatse

⁹ ARCHIS, geraadpleegd september 2010.

¹⁰ ARCHIS, geraadpleegd september 2010.

¹¹ ARCHIS, geraadpleegd september 2010. De archeologische verwachting is vastgelegd op verschillende kaarten (IKAW, CHS, beleidskaart gemeente), waarvan het gemeentelijke beleidsdocument het meest recent is en gebaseerd op de meest gedetailleerde geologische gegevens.

¹² ARCHIS, geraadpleegd september 2010.

¹³ CHS Zuid-Holland, geraadpleegd september 2010.

¹⁴ Leijnse 2006, kaartbijlage 4.

¹⁵ Van der Staak-Stijnman & De Koning 2004.

¹⁶ Tump 2006.

	onverstoord was. De eventueel te verwachten resten of niveaus uit de prehistorie en de Romeinse tijd zijn tijdens het veldwerk echter niet aangetroffen. Wel zijn daarbij archeologische resten uit de late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen. Deze resten hangen vermoedelijk samen met de commanderij ten zuiden van de Korte Waarder.
--	---

Historische gegevens

Historische gegevens onderzoeksgebied:	<p>De zandige oevers van de Oude Rijn waren geschikte landbouw-gronden, die al vanaf de vroege Middeleeuwen ontgonnen werden. Het gebied bij Nieuwerbrug tussen de Oude Rijn en de Waarderse dijk (nu de Korte Waarder), is ontgonnen door zogenaamde 'blokverkaveling'. De verkaveling was in deze periode zeer kleinschalig, zonder duidelijke oriëntatie en onregelmatig (blokvormig) van vorm. Deze manier van ontginnen vond vooral plaats in de 9^e en 10^e eeuw. Bewoning vond in deze periode vooral nog plaats op de oeverwallen langs de rivieren. In het verder van de rivieren af gelegen veengebied, waarin de onderzoekslocatie gelegen is, is sprake van een strokenverkaveling. Deze manier van ontginnen wordt gedateerd vanaf de 10^e of 11^e eeuw.¹⁷ Omstreeks deze periode zal ook de Molendijk zijn aangelegd.</p> <p>Ten noordwesten van de onderzoekslocatie, op de hoek van de Molendijk en de Korte Waarder bevond zich vanaf het begin van de 14^e eeuw een commanderij van de Johanniterorde, 'de Hof van Waarder' genaamd. De Johanniterorde is in 1099 ontstaan in Jeruzalem. De ridders richtten zich op de verzorging en bescherming van zieken en werden ook wel hospitaalridders genoemd. De Johanniters waren in heel Europa actief. Wanneer deze orde zich in Nederland gevestigd heeft is niet bekend. De Johanniters hadden reeds in 1122 een klooster op het Catharijeveld in Utrecht en waren medeondertekenaars van de stadsrechten van deze stad.¹⁸ De Hof van Waarder is ontstaan na verschillende schenkingen, die in 1321 voor één stuk land tussen Waarder en Nieuwerbrug werden ingeruild. Hier werd een "commanderij" gesticht, die later bekend stond als de Hof van Waarder. Een commanderij was een boerderij die door geestelijken beheerd werd. De boerderij bij de Hof van Waarder was behoorlijk groot. De Johanniters hadden rondom de boerderij grote stukken land in bezit. In 1672 werd de commanderij door Franse troepen in brand gestoken. Daarna werd op de restanten een nieuwe boerderij gebouwd.¹⁹</p>
Historische geografie:	Op een van de oudste kaarten van Rijnland, de kaart van Floris Balthasar van omstreeks 1615, staat in Nieuwerbrug schematisch bebouwing langs de Rijndijk aangegeven (zie afbeelding 3). De Hof van Waarder is op deze kaart van Rijnland duidelijk op de hoek van de Molendijk en Korte Waarder getekend, met de bebouwing in het noordelijke deel. Ten oosten van de Molendijk, op de huidige onderzoekslocatie staat geen bebouwing.

¹⁷ Van der Linden 1980.

¹⁸ Mededeling drs. D. Stiller, Milieudienst Midden-Holland, zie o.a.: [www.wikipedia.org/wiki/Vredenburg_\(plein\)](http://www.wikipedia.org/wiki/Vredenburg_(plein)).

¹⁹ Informatie over de Hof te Waarder afkomstig van www.groenehartarchieven.nl

Afb. 3: detail kaart van Rijnland, Floris Balthasar, 1615. Bron: www.Rijnland.net.

Afb. 4: detail kadastrale kaart 1832 (bron: www.watwaswaar.nl).

Op de kadastrale kaart van 1832 is op de onderzoekslocatie de boerderij 'de Bas' aanwezig. De locatie van de aanbouw van de stal is via een projectie van de huidige situatie op de kaart overgenomen (zie afbeelding 4). Op die plek was in 1832 geen bebouwing aanwezig. De nieuwbouwlocatie is gepland op de rand van de moestuinen en een boomgaard ten zuiden van de boerderij met het hooiland ten oosten daarvan.

Overige gegevens

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN): ²⁰	Raadpleging van het AHN bevestigt de ligging van de mogelijke gedempte gracht rond de Hof van Waarder, aan de westzijde van de Molendijk, ten zuiden van de huidige spoorlijn Leiden-Woerden. Het weiland ligt daar tegenwoordig circa 20 tot 30 cm lager dan de omgeving. De maaiveldhoogte ter plaatse van het erf van boerderij 'de Bas' is circa 30 cm hoger (ca. 1,15- NAP) dan de weilanden ten oosten van de boerderij.
Huidig of recent gebruik:	De locatie is thans aan de noordzijde bebouwd met een woonhuis en schuren. Aan de meest zuidoostelijke stal wordt de aanbouw gerealiseerd.
Milieukundig onderzoek:	Geen gegevens beschikbaar. ²¹
Specifieke archeologische verwachting:	<p><i>Prehistorie en Romeinse tijd</i></p> <p>De onderzoekslocatie bevindt zich op de overgang van de oeverafzettingen van de Oude Rijn, waarvan de oevers in de bronstijd en ijzertijd/Romeinse tijd (en plaatselijk ook in het Neolithicum) bewoonbaar waren. Archeologische vondsten uit de prehistorie zijn in de direct omgeving echter nog niet gedaan, maar indien de ondergrond uit (zandige) oever- of crevasseafzettingen bestaat (de verschillende kaarten geven een andere begrenzing hiervan aan), dan geldt er een middelhoge tot hoge verwachting voor archeologische vondsten uit de prehistorie.</p> <p>In de Romeinse tijd liep de Romeinse limesweg vermoedelijk een paar honderd meter noordelijker, tussen de (dichtstbijzijnde) forten van Woerden en Bodegraven. De exacte ligging van de weg is op dit deel van de Limes echter nog niet vastgesteld.²² Langs de limesweg waren wachttorens geplaatst en daarbij ontstonden soms kleine nederzettingen. Gezien de vermoedelijk vrij grote afstand tot de weg en het ontbreken van vondsten uit deze periode geldt er een middelhoge verwachting voor archeologische resten uit de Romeinse tijd.</p> <p>Uit de prehistorie en Romeinse tijd kunnen ter plaatse sporen en resten van landelijke agrarische nederzettingen worden verwacht in de vorm van houtbouw en deels steenbouw vanaf de Romeinse tijd (palen, leem- en vlechtwerkwanden, evt. standgreppels, muurwerk), water- en afvalputten, akkerlagen (o.a. celtic fields), ploegsporen, erfafscheidingen en <i>off-site</i> fenomenen als wegen bruggen, boten of kano's, begravingen en depotvondsten. Het spectrum aan vondsten zal hoofdzakelijk bestaan uit de voor landschappelijke complexen gebruikelijke materialen zoals vuurstenen voorwerpen, handgevormd aardewerk (vaatwerk, weefgewichten, spinklosjes), natuurstenen alsook metalen (sier-) voorwerpen en werktuigen, (hutten-)leem, (on-)verbrand (dierlijk en/of menselijk) botmateriaal, houten bouw materiaal, voorwerpen of werktuigen, houtskool, organische en ecologische resten (pollen en zaden). Vanaf de late ijzertijd kunnen ook glas (o.a. sieraden) en munten verwacht worden. Vanaf de Romeinse tijd kunnen ook keramisch bouw materiaal en gedraaid aardewerk worden verwacht.</p> <p><i>Middeleeuwen en Nieuwe tijd</i></p> <p>Vanaf de Middeleeuwen werd ook het veengebied ten zuiden van de Rijnsoever bewoonbaar. Er geldt voor deze periode een middelhoge</p>

²⁰ Geraadpleegd via www.ahn.nl, september 2010.

²¹ Nagevraagd bij de opdrachtgever, september 2010.

²² Zowel de CHS van Zuid-Holland als de Limeskaart van de provincie Utrecht tekenen de weg kort ten zuiden van de huidige loop van de Oude Rijn. Er dient echter rekening mee te worden gehouden dat de loop van de Rijn ook ongeveer ter hoogte van de Korte Waarder gelopen kan hebben. Het watertje dat hierlangs liep (de Bekenes wetering) kan op grond van de (historische en fysische) geografie een tak van de Oude Rijn zijn geweest, in welk geval de weg hier mogelijk ten zuiden van heeft gelopen.

verwachting. De te verwachten grondsporen en resten van ontginningsboerderijen met erven vanaf de Middeleeuwen kunnen bestaan uit o.a. funderingsgreppels en paalkuilen van houten gebouwen, steenbouw (vanaf de late Middeleeuwen fase B, 1250-1500), (afval-)kuilen, water- en beerputten, akkers, erfafscheidingen en perceelgreppels, evenals *off-site* fenomenen (met name infrastructuur zoals wegen). Op grond van de gegevens op de kadastrale kaart van 1832 bestaat de boerderij 'de Bas' in ieder geval vanaf die tijd. Mogelijk is de boerderij al eerder (in de 17^e of 18^e eeuw) gebouwd. Op de kaart van 1615 is er nog geen bebouwing getekend. Ter plaatse van het aan te bouwen staldeel kunnen de archeologische resten behorend bij deze boerderij worden verwacht, bestaande uit afvallagen rondom de boerderij of kleine bijgebouwen. Er is dus een hoge verwachting voor archeologische resten uit de Nieuwe tijd.

Het te verwachten vondstenspectrum uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd zal voornamelijk bestaan uit hetgeen voor een landelijke agrarische nederzetting gebruikelijk is: (fragmenten van) vaatwerk van aardewerk (handgevormd en gedraaid), glas en evt. metaal, (delen) van kleding-accessoires en sieraden, gereedschappen en overige gebruiksvoorwerpen van metaal, hout, been, aardewerk (bijv. spinklosjes, weefgewichten) en natuursteen (bijv. maalsteen), keramisch (baksteen, dakpannen) en/of natuurstenen (leisteel, grind) bouw materiaal. Ook kunnen houtskool, verbrande leem, organische en ecologische resten (hout, verbrande en onverbrande pollen en zaden) en fosfaat worden verwacht.

De kans op het aantreffen van vondsten van organisch materiaal en van paleo-ecologische resten is (voor alle bovengenoemde perioden) sterk afhankelijk van de bodemgesteldheid ter plaatse; deze is in het algemeen op de hogere en drogere locaties minder goed dan op de lagere natte locaties. Onverbrande vondsten van organisch materiaal en paleo-ecologische resten zullen over het algemeen slechts beneden de grondwaterspiegel kunnen worden aangetroffen. Verbrande vondsten van organisch materiaal en paleo-ecologische resten kunnen daarnaast ook in grondsporen worden aangetroffen. Gezien de recente/huidige bebouwing (de bestaande stallen) dient rekening te worden gehouden met de kans op verstering van de eventuele archeologische resten die bij de bouw van de stallen kan zijn opgetreden.

5 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

Doel:	Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel dat gebaseerd is op het bureauonderzoek. Dit gebeurt met behulp van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Het bepalen van de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de relatieve kwaliteit van de archeologische waarden staan hierbij voorop. Veel gebruikte onderzoeksmethoden zijn oppervlaktekartering, booronderzoek, geofysisch onderzoek en het graven van proefsleuven en proefputten. Het resultaat is een rapport met een waardering en een (selectie-) advies aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden.
Onderzoeksopzet:	Conform de KNA is gekozen voor een inventariserend veldonderzoek door middel van een oppervlaktekartering en een karterend booronderzoek. Ter plaatse zal vooral gelet worden op mogelijk bewaard gebleven bodem- en bewoningslagen vanaf (het Neolithicum) de bronstijd t/m de Nieuwe tijd en in welke conditie deze zich bevinden. Het inventariserend veldonderzoek zal zodanig uitgevoerd worden dat een archeologische beoordeling gegeven kan worden ten aanzien van het (toekomstige) gebruik van de locatie.
Verantwoording gekozen onderzoeksmethode:	Booronderzoek is de minst destructieve methode om de archeologische verwachting te toetsen. Met het booronderzoek is het relatief eenvoudig mogelijk om de bodemopbouw te bepalen, alsmede de mate van versterking van de bodem. De verwachting is dat de archeologische indicatoren die volgens het bureauonderzoek aanwezig kunnen zijn, in de boringen herkend zullen worden. Aan de hand van de resultaten van de boringen kan de archeologische verwachting, indien noodzakelijk, worden bijgesteld.
Oppervlaktekartering:	Voorafgaand aan het uitvoeren van de boringen wordt een oppervlaktekartering uitgevoerd. Bij een oppervlaktekartering wordt het terrein visueel geïnspecteerd op de aanwezigheid van eventuele archeologische indicatoren, zoals aardewerk, metaal, (verbrande) leem, (verbrand) bot en houtskool. Tijdens een terreinverkenning wordt vooral aandacht besteed aan geploegde akkers, molshopen, geschoonde slootkanten en andere bodemontsluitingen voor het doen van oppervlaktevondsten. Ook wordt gelet op hoogteverschillen, verkavelingspatronen en perceelsvormen die een aanwijzing kunnen zijn voor bewoning.
Karterend booronderzoek:	Boringen worden uitgevoerd volgens een regelmatig verspringend patroon. De onderlinge afstand tussen de boringen is afhankelijk van de situatie en de gewenste nauwkeurigheid. Van de boringen zijn beschrijvingen gemaakt en de opgeboorde grond is geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Daarnaast is gelet op de aanwezigheid van fosfaten (uitgespoelde en neergeslagen organische resten) en cultuurlagen (donkergekleurde bodemlagen, die vaak archeologische indicatoren bevatten). Op basis van de aldus verkregen gegevens kan een verspreidingskaart van de archeologische waarden in een gebied gemaakt worden. Bij ieder bodemonderzoek wordt gestreefd naar een optimale representativiteit. Het onderzoek is echter gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen tot een beperkte diepte. Daardoor blijft het mogelijk dat lokaal archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, die tijdens het onderzoek niet naar voren komen. Bovendien laten bepaalde

	archeologische resten, zoals vuursteenvindplaatsen, grafvelden, wateren/of beerputten, verkavelingspatronen of andere bijzondere toevalsvondsten, zich met behulp van grondboringen lastig ontdekken.
Positie boorpunten (bijlage 1):	Verspreid over de nieuwbouwlocatie zijn drie boringen uitgevoerd. Vanwege de aanwezigheid van (betonhoudend) puin is de locatie van boring 002 verplaatst naar de rand van het perceel.
Boormateriaal:	Tot 2 m -mv is geboord met een Edelmanboor van 10 cm in diameter. Daaronder is een guts van 3 cm gehanteerd.
Minimale boordiepte:	De minimale boordiepte bedroeg ca. 2 m –mv (boring 003).
Maximale boordiepte:	De maximale boordiepte bedroeg ca. 4 m –mv (boring 001).
x-/y-coördinaten boringen gemeten met:	De boorpunten zijn met een meetlint ingemeten (marge ca. 0,5 m).
z-coördinaten gemeten met:	Afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (bron: www.AHN.nl).
Boorbeschrijving:	Conform NEN 5104 (bijlage 2).
Monsters:	Er is een monster genomen van een potentiële archeologisch interessante laag. Het monster is nat gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm om eventuele kleine indicatoren op te sporen.

Resultaten

Resultaten oppervlaktekartering:	Gezien de aanwezigheid van erfverhardingen kon een oppervlaktekartering niet worden uitgevoerd (zie afbeelding 2).
Resultaten booronderzoek:	<p><i>Bodem</i></p> <p>De natuurlijke bodemopbouw van het onderzoeksterrein is eenvoudig te beschrijven. De diepste lagen bestaan uit (bos)veen, waarvan de bovenste niveau (B001: 2,0-3,7 m-mv) min of meer kleilig is. Op het Hollandveenpakket, waarvan de niet veraarde top zich op circa 2,0 m-mv bevindt, ligt een dunne laag klei die varieert van ca. 40 tot 85 cm (B001 resp. 002). De klei is zeer stug en roestig ('gerijpte' klei) en bevat in boring 002 donkere gelaagdheid (bodenvorming). Daar deze gelaagdheid in boring 001 en 003 ontbreekt is de top van de kleilaag daar wellicht afgegraven.</p> <p>Boven de kleilagen is opgehoogd met zand (vanaf 1,1-1,6 m-mv).</p> <p>Er zijn geen zandige oever- of crevasse-afzettingen aangetroffen.</p> <p><i>Archeologie</i></p> <p>In de boringen zijn visueel alleen vrij summiere archeologische indicatoren aangetroffen. Het betreft baksteenspikkels in de top van de kleilaag in alle drie de boringen. De baksteenspikkels waren de aanleiding om van deze laag een monster te nemen, dat gezeefd is ter opsporing van eventuele andere kleine archeologische indicatoren, die de baksteenspikkels zouden kunnen dateren (zeefresultaat zie tabel 1).</p>

Tabel 1: monsterlijst.

monster:	boring:	diepte in m -mv:	bodemlaag:	(archeologische) indicatoren:	datering:
001	001	1,5-2,0	klei	Roze-rode baksteenfragmentjes (5 mm) grind+cement (betongrind), asfalt, vensterglas	NT

<p>Evaluatie en interpretatie van de boringen:</p>	<p>De resultaten van het booronderzoek bevestigen de (bodem)gegevens uit het bureauonderzoek grotendeels. Op de opgebrachte laag zand en de top van de kleilaag na, laat de bodemopbouw een volledig natuurlijk beeld zien. Aangetroffen is een kleipakket op veen, dat gezien de dikte van het pakket uit een vrij dikke laag komafzettingen bestaat. De dikte wijst mogelijk wel op de nabijheid van de oever of van een crevassegeultje, zoals op de meeste verwachtingskaarten staat aangegeven. Van zandige oever- of crevasseafzettingen zijn op de onderzoekslocatie zelf geen sporen aangetroffen. Daar de hoge archeologische verwachting met name geldt voor deze zandigere afzettingen kan de verwachting naar voor prehistorische en Romeinse vondsten en sporen naar beneden worden bijgesteld.</p> <p>De aangetroffen archeologische indicatoren, baksteenspikkels in de kleilaag net onder het pakket ophoogzand, zijn overeenkomstig verwachting die gebaseerd was op de aanwezigheid van (het erf van) boerderij 'de Bas' in de Nieuwe tijd. Oudere resten zijn (ook in het monster van de baksteenhoudende laag) niet aangetroffen.</p> <p>De top van de kleilagen in boring 001 en 003 is mogelijk vergraven, waarbij eventueel aanwezig archeologische vondsten en sporen uit de kleilaag daar verdwenen kunnen zijn.</p>
--	---

6 BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN

Voorafgaand aan het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld. Deze worden hieronder puntsgewijs beantwoord:

1	<p><i>Worden archeologische resten in het plangebied verwacht c.q. is op de onderzoekslocatie nog een bodemarchief aanwezig? Zo ja, wat is de verwachting voor de onderzoekslocatie wat betreft aard, datering, omvang en ligging van de archeologische resten?</i></p> <p>Er geldt een middelhoge tot hoge verwachting voor bewoningssporen en -resten uit de prehistorie, een middelhoge verwachting voor de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Er geldt op basis van de historisch(-geografisch)e gegevens een hoge verwachting voor archeologische sporen en vondsten vanaf de Nieuwe tijd, behorend bij boerderij 'de Bas', die hier tenminste vanaf ca. 1832 stond.</p>
2	<p><i>Verschildt de in het veld aangetroffen bodemopbouw van de onderzoekslocatie met de volgens het bureauonderzoek te verwachten bodemopbouw? Zo ja, in welke mate?</i></p> <p>De bodemopbouw die tijdens het veldwerk is aangetroffen beantwoordt grotendeels aan de verwachtingen uit het bureauonderzoek. Er zijn geen zandige oever- of crevasseafzettingen aangetroffen, maar een vrij dik pakket komafzettingen.</p>
3	<p><i>Wat is de mate van verstoring van de bodemopbouw op de onderzoekslocatie?</i></p> <p>De oorspronkelijk top van de kleilagen in boring 001 en 003 is mogelijk vergraven. Boven de (resterende) natuurlijke bodemopbouw is opgehoogd met zand (ca. 1,1-1-6 m). Deze bodemverstoringen/ ophogingen hebben mogelijk te maken met de bouw van de reeds bestaande stallen.</p>
4	<p><i>Zijn er aanwijzingen voor een intacte archeologische vindplaats?</i></p> <p>Dit booronderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor een intacte archeologische vindplaats.</p>
5	<p><i>Dient de archeologische verwachting te worden aangepast?</i></p> <p>De resultaten van dit booronderzoek hebben de archeologische verwachting niet kunnen bevestigen. De archeologische verwachting ter plaatse kan naar beneden worden bijgesteld.</p>
6	<p><i>In welke mate worden eventueel aanwezige archeologische resten als gevolg van de voorgenomen plannen bedreigd?</i></p> <p>Op basis van de resultaten van dit booronderzoek is er geen bedreiging voor eventueel aanwezige archeologische resten.</p>
7	<p><i>Hoe kan een verstoring als gevolg van de geplande activiteiten door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?</i></p> <p>Op basis van de resultaten van dit booronderzoek wordt een planaanpassing niet noodzakelijk geacht.</p>

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

<p>Conclusies:</p>	<p>Naar aanleiding van het voornemen om op de onderzoekslocatie aan de Molendijk 2 te Nieuwerbrug nieuwbouw te realiseren is door ArcheoMedia BV, in opdracht van Aannemingsbedrijf Verburg Waarder, een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek uitgevoerd.</p> <p>De resultaten van het bureauonderzoek en het inventariserende veldonderzoek geven geen aanleiding tot aanpassingen in de voorgenomen bouwplannen op de onderzoekslocatie.</p>
<p>Aanbevelingen:</p>	<p>Op basis van dit booronderzoek wordt een archeologisch vervolgonderzoek op de onderhavige onderzoekslocatie niet noodzakelijk geacht.</p> <p>Met betrekking tot deze aanbeveling dient contact te worden opgenomen met de bevoegde overheid.</p> <p>Booronderzoek is gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen tot een beperkte diepte. Daardoor blijft het mogelijk dat lokaal archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, die tijdens het onderzoek niet naar voren komen. Bovendien laten bepaalde archeologische resten, zoals vuursteenvindplaatsen, grafvelden, water- en/of beerputten, verkavelingspatronen of andere bijzondere toevalsvondsten, zich met behulp van grondboringen lastig ontdekken. Daarom is de kans aanwezig dat (vondstarme) archeologische sporen en vondsten in de bodem aanwezig zijn en dat deze in de uitvoeringsfase van toekomstige bodemingrepen aan het licht komen. Voor dergelijke vondsten bestaat een wettelijke meldingsplicht ex artikel 53 van de Monumentenwet 1988 en de Wet op de archeologische monumentenzorg. Bij graafwerkzaamheden dient men dan ook attent te zijn op eventuele vondsten. De opdrachtgever verplicht de aannemer(s) om attent te zijn op eventuele vondsten en/of sporen tijdens de werkzaamheden en verplicht hen archeologische vondsten onverwijld te melden bij de bevoegde overheid.</p>

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), geraadpleegd september 2010 via <http://www.ahn.nl/>.

Archeologische Monumentenkaart (AMK), geraadpleegd september 2010 via ARCHIS.

Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Bodegraven, geraadpleegd september 2010 via de gemeente Bodegraven.

Archeologische waarnemingen en vondstmeldingen, geraadpleegd september 2010 via ARCHIS.

Beleidsnota archeologie 2009-2013 gemeenten Reeuwijk en Bodegraven, definitieve versie april 2008.

Berendsen, H.J.A., & E. Stouthamer, 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine–Meuse delta, The Netherlands*, Assen.

Geologische overzichtskaart van Nederland, 2003: geraadpleegd september 2010 via <http://www.dinoloket.nl/nl/download/maps/geologicalMap.html>.

Gemeente Bodegraven, 1811-1832, geraadpleegd september 2010 via <http://www.dewoonomgeving.nl>.

Het Groene Hart in kaart, cd-rom met ruim dertig kaarten van Gouda en omgeving uit de collectie van het Streekarchief Hollands Midden, 2000. / *Groene Hartarchieven*, geraadpleegd november 2009 via <http://www.groenehartarchieven.nl>.

Kok, R.S., 1999: *Wonen op het veen, archeologisch en ecologisch onderzoek van een twaalfde eeuwse boerderij in de Oostpolder te Gouda*, Gouda.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1, januari 2007, Zoetermeer.

Leijnse, K, 2006: *Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemeente Bodegraven*, RAAP-rapport 1160.

Linden, H. van der, 1980: *De Cope, Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse Laagvlakte*, Alphen aan den Rijn.

Provincie Zuid- Holland. CHS geraadpleegd op http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/kaart_chs.html

Provincie Zuid–Holland (ed.), 2007: *Handreiking betreffende opstelling van en advisering over ruimtelijke plannen op grond van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland*, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zuid–Holland d.d. 13 februari 2007, Den Haag.

Provincie Utrecht, limeskaart, geraadpleegd op <http://webkaart.provincie-utrecht.nl/index.do>

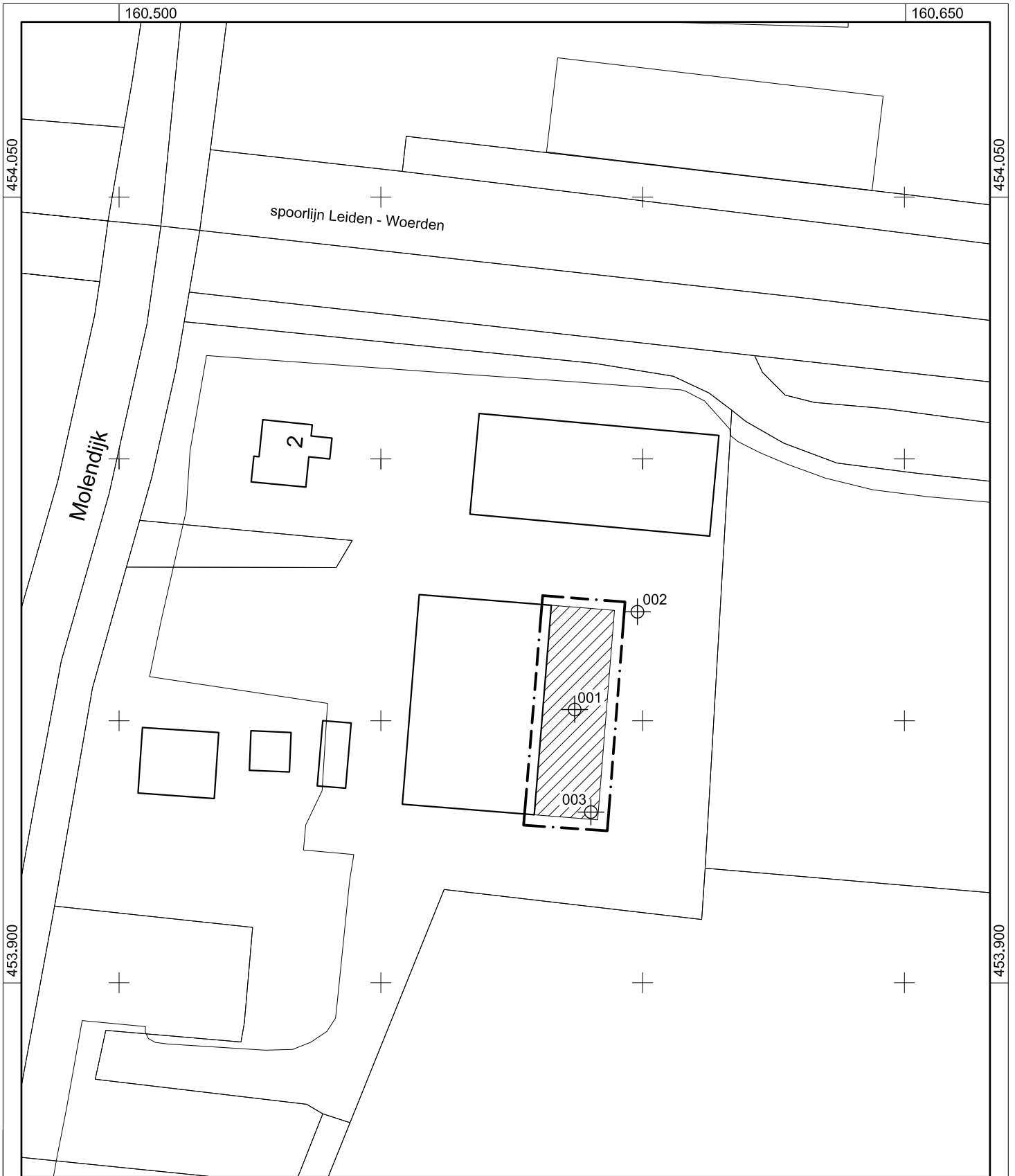
BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

AMK	Archeologische MonumentenKaart. Een kaart waarop vastgestelde archeologische monumenten zijn vermeld.
Archeologische indicator/indicatie	Indicatief archeologisch materiaal, zoals houtskool, verbrande leem, aardewerk en bot, dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats (definitie KNA).
ARCHIS	Archeologisch InformatieSysteem. Een archeologische database van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) waarin alle onderzoeks- en vondstmeldingen in Nederland geregistreerd staan.
Bevoegde overheid	De overheid, die het selectiebesluit neemt, het Programma van Eisen laat opstellen en goedkeuring verleent aan een eventueel ontwerp (definitie KNA).
CHS	Cultuurhistorisch HoofdStructuur. Een verzameling van overzichtskaarten van archeologische, geologische, historische en landschappelijke waarden voor verscheidene regio's in Nederland.
Complex	Een uit meerdere met elkaar in ruimte, tijd en functioneel opzicht samenhangende structuren en/of individuele sporen (definitie KNA).
Cultuurlaag	Een licht tot sterk humeuze oude bewoningslaag of afvallaag, ontstaan door menselijke activiteit, met archeologische indicatoren.
CCvD Archeologie	Centraal College van Deskundigen Archeologie.
DGPS	Differential Global Positioning System. Meetapparatuur die via satellieten de exacte coördinaten van een locatie inmeet.
<i>Ex situ</i>	buiten de context van de vindplaats.
(Grond)spoor	een ruimtelijk duidelijk begrensbaar verschijnsel ontstaan door menselijke activiteit (bijvoorbeeld een paalkuil, lijksilhouet of muur) of natuurlijke oorsprong (bijvoorbeeld een boomval). Binnen een spoor kunnen verschillende, duidelijk te onderscheiden eenheden voorkomen (definitie KNA).
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Een op geologische structuren gebaseerde kaart van archeologische waarden.
<i>In situ</i>	ter plekke of binnen de context van de vindplaats.
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
m -mv	meter onder het maaiveld.
m -NAP	meter onder Normaal Amsterdams Peil (: officieel peilmerk).
PvE	Programma van Eisen, goedgekeurd door de bevoegde overheid en de basis van archeologisch onderzoek. Het geeft de probleemstelling en de doelen van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats aan en formuleert de daaruit af te leiden eisen aan het uit te voeren werk.
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

BIJLAGE 1

Nieuwbouwplan met boorpunten

(bron nieuwbouwplan: opdrachtgever, 2010)

legenda

- onderzoekslocatie
- boorpunt
- bouwplan

Molendijk 2		Overzicht	
Nieuwerbrug		Boorpunten	
Opdrachtnr.	A10-074-I	Datum	sep. 2010
Schaal	1:1000	Formaat	A4
Getekend	mle	Bijlage	2

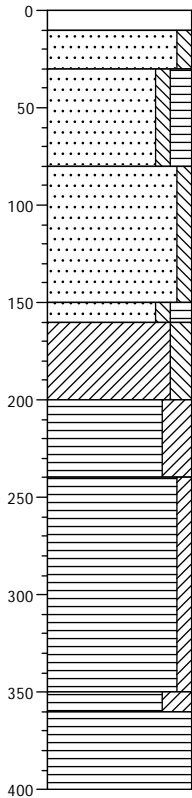

BIJLAGE 2

Boorstaten

Boring: 001

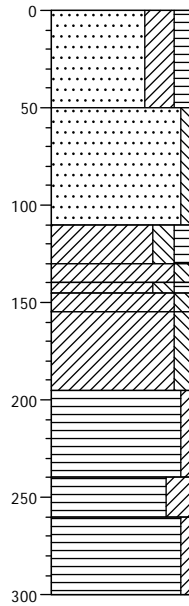
x= 116586,9
y= 453952,3
z= 1,15 m -NAP

- S telcon
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, grijs, ophoog
- ▲ Zand, uiterst fijn, zwak siltig, matig humeus, matig puinhoudend, donkergrijs, recent glas, puin
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, grijs, ophoog
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, matig humeus, donkergrijs, sintel slakken
- ▲ Klei, matig siltig, zwak veenhoudend, zwak roesthoudend, bruingrijs, monster
- ▲ Veen, sterk kleig, zwak houthoudend, grijsbruin
- Veen, zwak kleig, zwak houthoudend, bruin
- ▲
- ▲ Veen, sterk kleig, grijsbruin
- ▲ Veen, mineraalarm, matig houthoudend, bruin

Boring: 002

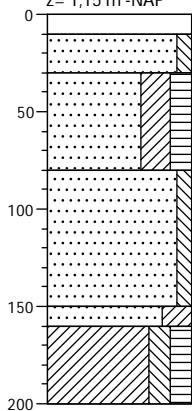
x= 116598,9
y= 453971,0
z= 1,15 m -NAP

- ▲ Zand, uiterst fijn, kleig, matig humeus, matig puinhoudend, donkergrijs
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, grijs
- Klei, matig siltig, matig humeus, grijsbruin, baksteenspikkels zeer stug
- ▲ Klei, matig siltig, zwak roesthoudend, geelgrijs
- ▲ Klei, matig siltig, matig humeus, zwak veenhoudend, grijsbruin
- ▲ Klei, matig siltig, zwak roesthoudend, geelgrijs
- ▲ Klei, matig siltig, zwak houthoudend, bruingrijs
- ▲ Veen, zwak kleig, sterk houthoudend, bruinbruin
- ▲ Veen, sterk kleig, zwak houthoudend, bruingrijs
- ▲ Veen, zwak kleig, zwak houthoudend, bruinbruin

Boring: 003

x= 116590,0
y= 453932,7
z= 1,15 m -NAP

- Klinker
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, grijs
- ▲ Zand, uiterst fijn, kleig, matig humeus, matig puinhoudend, donker bruingrijs
- Zand, uiterst fijn, zwak siltig, grijsgrijs, ophoog
- Zand, uiterst fijn, kleig, donker zwartgrijs, sintel grind erfophoging
- Klei, matig siltig, matig humeus, grijs, stug baksteenspikkels